

OPSTELLEN

OVER

DE

CHRISTELIJKE
OPVOEDING

B. Florijn

VIII

Het kind dat anders is (1)

Als we iets zeggen over de opvoeding van het kind dat anders is, dan moeten we er toch wel heel goed aan denken, dat er een groot verschil is tussen iets beschouwen en iets als werkelijkheid ervaren. Wij kunnen praten over het gehandicapte kind. Praten over dat kind, verstandig praten over dat kind, praten met gevoel over dat kind. Zo'n kind mogen ontvangen is iets anders. Dan wordt alles anders. Dan worden wij er werkelijk mee geconfronteerd. Dan is ons praten voorbij. Dan komt de werkelijkheid. Een werkelijkheid, die onze wereld, onze toekomstverwachting, vaak in veel opzichten ineen doet storten. Vaak vernietigd. Dan komt de zorg. Het verdriet. We ontvangen zo'n kind. En in dat zeggen: "Zo'n kind", ligt de afstand van degene, die geen gehandicapt kind heeft. Iets beschouwen of iets als werkelijkheid ervaren, is iets totaal verschillends. In wezen is de beschouwing de vernietiging van de werkelijkheidsbeleving. In de beschouwing kunnen we veel helderder zijn, terwijl we niets van het wezenlijke ervaren. We beschouwen zo graag. We zijn verheerlijkers van de woorden geworden. Wij eigenen in de woorden ons de zaken van de woorden toe. Laten we daar aan denken, als we een enkel woord zeggen over het kind dat anders is, het gehandicapte kind.

Beschouwing
en werkelijk-
heidsbeleving

Inleiding

Als Jacob en zijn broeder Ezau elkander ontmoeten bij de beek Jabbok, dan zegt Ezau tot Jacob: "Wie zijn dezen bij u?" Jacob mag antwoorden: "De kinderen die God aan uw knecht genadiglijk heeft

Genadiglijk
verleend
Gen. 33:5

verleend." Geleend heeft. Toevertrouwd heeft. Genadiglijk. De kinderen... Zo is het ook met het gehandicapte kind: "Genadiglijk verleend." Dat heeft de Heere geschonken. Het is alsof Hij zegt: "Die zorg geef Ik u. Die niet te dragen zorg schenk Ik u. Ik verleen u die genadiglijk." Als we dat toch eens mochten geloven. Geloven, dat Zijn hand alles bestuurt. In ons leven. Alles. Wat kan dan de vijandschap in ons hart oplaaien. Opstand tegen de Heere. "Heere, waarom juist dit. Juist dit, dat ik niet dragen kan." Opstand tegen de Heere zó, dat ons hart zucht om ervoor bewaard te blijven en dat toch de opstand in ons hart raast. En toch: "Dit kind geef Ik u." Waartoe. Misschien opdat ge uw nood een ogenblik moogt uitklagen tot Mij. Ik geef het u. U geef Ik deze weg, omdat er voor u geen andere weg is. Opdat Ik in dit leed, in deze zware beproeving u vraag: "Werp al uw bekommernis op Mij." Opdat door deze weg, Ik u tot Mij leer zuchten en smeken om ontferming voor dit kindeke, voor uzelf. Misschien zouden we dan mogen leren uitroepen, uitzuchten, aan het einde gebracht met onszelf, temidden van de grootste druk gebracht tot de Heere:

"Lout're goedheid, liefdekoorden,
Waarheid, zijn des HEEREN paân."

Dit kind
geef ik u

Vergelijk
1 Petr. 5:7

Ps. 25:5 ber.

Daar was een gezin. Het was niet zonder liefde. Vader was een fors gebouwd man. Groot en sterk. Moeder was een gezonde vrouw. Ze waren niet rijk, ze waren niet arm. Ze hadden hun zorg, ook door hun werk. Ze hadden een grotere zorg. Naast de gang in hun huis was een kamer. Niet al te groot. In die kamer lag hun eerstgeborene. Een jongen. Een jongen van een jaar of twintig. Groot, zwaar. Naast zijn bed stond een takel. Vader had die nodig om zijn jongen te helpen. Zijn jongen was wezenloos. Vaak gingen die ouders, alleen of te zamen, naar dit kind. Het was hun eerstgeborene. De Heere had hen met meer kinderen gezegend, maar dit was hun eerste. En het was volslagen wezenloos. Dat zouden wij zeggen. Psychologen en psychiaters hadden het ook gezegd. Op een invoelende manier, maar het was toch gezegd: "Niets kan hij begrijpen, totaal niets." Als de vader bij zijn kind kwam sprak hij met hem, zoals elke vader spreekt met zijn kind. Soms kwam de moeder erbij. Als ze dan weer naar de huiskamer gingen, naar hun andere kinderen, zei de moeder tegen haar man: "Het is nog precies als vroeger met jou. Toen die psychiater tegen je zei, dat jij altijd denkt, dat ons kind meer begrijpt, dan we denken. De psychiater

Hij begrijpt
niets

zei toen: 'Hij begrijpt niets, hij hoort niets, hij ervaart niets.' Maar jij denkt, dat hij wel hoort, begrijpt en ervaart." Die man zei niet veel. Hij had zijn vrouw lief. Er was ook mededogen met elkaar. Ook een verbondenheid met hun lief kind. Soms een verbondenheid, die niet te beschrijven is.

Ervoer dit zwaar gehandicapte, wezenloze kind niets. Wie zal het zeggen. Wel weet ik, dat in dat gezin vaak een nu reeds overleden leraar kwam. Een leraar, die als door een onuitsprekelijk wonder de Heere vreesde. En ik weet ook, dat die leraar dan altijd eerst naar die jongen ging, elke keer, en met hem sprak, "gelijk een man met zijn vriend spreekt". Waarom. Kon die leraar misschien juist bij die jongen aanschouwen het wonder des Heeren. Het wonder dat moet gebeuren juist bij dorre doodsbeenderen. Het Godswonder, dat God zonder enig toedoen van de mens, in de mens verheerlijkt indien het Hem behaagt. Een wonder waar hij nochtans om gevraagd wil worden. Dat wonder waarbij ons denken niet meespeelt, ons gevoelen niet meedoet. Niets van ons. Dat wonder dat louter is een wonder van vrijmachtig soeverein welbehagen. En weer: waarom Hij nochtans verzocht wil worden en waar Hij nooit om verzocht wordt. En die jongen, die zwaar gehandicapte jongen, kende die leraar. Reeds vanaf de eerste keer. Heel wonderlijk. We moeten wel heel voorzichtig zijn met te denken en uit te spreken "dat zo'n kind niets ervaart".

"Gelijk een man met zijn vriend spreekt"
Ex. 33:11

Daar was een oude Godvrezende man. En als hij bij een gezin op bezoek kwam, nam hij soms een heel jong kind op zijn schoot en dan besprak hij met dat kind de wonderen des Allerhoogsten. En dat kind kon er geen begrip van hebben, wat hij zei. Hij sprak verborgenheden. Misschien wordt er wel heel wat meer verstaan, dan met het verstand begrepen kan worden. En soms is dat wel zeker.

Iemand heeft eens een boek geschreven over de opvoeding van het gehandicapte kind. Hij was hoofd van een school voor gehandicapte kinderen. Eens stond hij bij het hek van de school. Een moeder van een van zijn pupillen kwam naar hem toe met haar kind. Dat kind was een mongooltje. Het had, wat men noemt, het syndroom van Down. Ze keek naar haar kind. Toen zei ze: "Meneer, we mogen het natuurlijk niet zeggen, maar soms denk ik, ik wou dat ze allemaal zo waren, zo lief." De band juist met dit kind kan zo sterk zijn.

Zó lief

In Denemarken was een zeer oude vrouw. Ze had een bijnaam: "De vrouw, die niet sterven kon." Ze had een volkomen zwakzinnige jongen. Die jongen kon niet buiten haar. Dat wist ze en daarom kon die vrouw als het ware niet sterven. Vanwege de zorg over haar jongen. Ik weet ook wel: niemand sterft vóór de tijd, waarop de Heere hem roept te verschijnen en niemand daarna. Toch, vanwege die zorg om die jongen, kon die vrouw niet sterven. Ik geloof dat dat meer voorkomt.

Aanvaarding door de ouders

Niet durven
zeggen

Twee mannen stonden bij elkaar. Ze spraken over hun zwakzinnige jongen. Toen zei de één tegen de ander: "Wil je wel geloven dat, toen wij dat kindje kregen, ik het mijn vrouw niet durfde zeggen. Ik durfde ze nauwelijks aan te kijken. En mijn vrouw mij." De andere man zei: "Mijn jongen is nu negentien jaar en ik ervaar het nog, als toen wij hem ontvingen."

Daar was een gezin. De ouders hadden kort geleden een kindje mogen ontvangen. Een meisje. Het was nog heel jong. Haar tong hing ver buiten haar mond. Later zei de vader van dit kind - en wat was hij blij -: "Ik dacht dat ons kindje zwakzinnig was en ik durfde het niet zeggen tegen mijn vrouw en mijn vrouw dacht het ook en zij durfde het niet tegen mij te zeggen. En toch is alles nu goed." Wat bleek. Het kindje had een neusafwijking, waardoor het moeilijk kon ademen. Toen dat verholpen was, werd die tong weer gewoon. Het is goed voor te stellen, dat iemand bij de geboorte het gebrek van zijn kind niet ziet, niet wil zien, niet kan zien. Dat is heel goed voor te stellen. Weet men het dan niet?

En hij be-
dronk zich

Daar was een vader en hij zag zijn pasgeboren kind. En hij zag, dat het voor altijd een zorgenkind zou blijven. En hij bedronk zich en tevoren had hij nooit gedronken. Wij kunnen vanuit onze beschouwing over het bovenstaande zo gemakkelijk zeggen: "Die vader heeft het probleem niet aanvaard." Slechts een kort verhaal.

Daar was een oud kind des Heeren. Een geoefend kind des Heeren. Geleid op een wonderlijke weg. Toen hij jong was rekende hij niet met God en Zijn geboden. Dacht hij niet aan God. Hij moest loten voor dienst in het leger. Dat was vroeger de gewoonte. Tegelijk met zijn beide neven, die eender als hij heetten. En alle

drie lootten ze vrij. Dat moest gevierd worden. Het werd gevierd. En ze bralden: "En we gaan nooit verloren." Dat zongen ze. Toen toonde de Heere die jonge man, dat hij verloren lag. Hij behoefde niet meer verloren te gaan. Hij was verloren. Later trouwde hij. Te zamen ontvingen zij van de Heere een kind. Een zwaar gehandicapte jongen. Hij reed het in een rolstoel. Eens, toen hij met zijn kind in de rolstoel schuilde voor een regenbui, ontmoette hem een andere man, die ook een gehandicapt kind had ontvangen. Deze dacht: "Nu vraag ik die oude man of hij dit heeft kunnen aanvaarden." En hij vroeg dat oude kind des Heeren: "Heeft u dit kunnen aanvaarden." Hij durfde het hem vragen, want hij kende hem. Toen zei dat geofende kind des Heeren: "Al die twintig jaar dat ik dit kind mocht hebben, heb ik er nog nooit mee onder God kunnen komen." Ontzettend zeggen wij dan. En we denken misschien: wat is de Heere hard voor die man. En misschien ook: wat is die man hard voor zijn kind. En alles wat wij er van denken, heeft niets met deze dingen te maken. Later ontmoette diezelfde man weer dat oude kind des Heeren. Toen was die jongen gestorven. En hij stelde dezelfde vraag. Toen zei dat kind des Allerhoogsten tot hem: "Toen mijn jongen in leven was, heb ik nooit met hem onder God kunnen komen en nu de Heere hem heeft weggenomen, nog niet." En toch wist hij, dat de weg des Heeren met hem, uiterste liefde was.

Uiterste liefde

Dat was een geofend kind des Heeren. Waar blijven wij dan. Wij met ons praten en met ons denken. Wij kunnen alles. Wij aanvaarden zo gemakkelijk. Omdat we niet meer weten, wie God is in zijn Rechtvaardigheid. Ook niet wie God is in zijn Barmhartigheid. Omdat we niet meer weten, wat eeuwigheid is, wat zonde tegen God is. Deze zaken moeten maar eens waar gemaakt worden. We moeten eerst maar eens verwaardigd worden te leren Wie de Heere is. En wie wij zijn. En als we dat zouden hebben mogen leren, dan zullen we wel zien, dat alles genade is. Dat alles wat we nog hebben boven de eeuwige wegwerping, uiterste genade is. Dat zal ons de mond stoppen. We kunnen zeggen: maar dat kruis is ons toch opgelegd. Ja, maar als dat niet gedragen wordt met ons en als we er niet in ondersteund worden, dan zal daar onder vandaan komen wie wij zijn.

Aanvaarding, is er een meer misbruikt woord. Een woord dat doorgaans louter menselijk gebruikt wordt. En aanvaarding is juist

Aanvaarden en
overgenomen
worden

iets, wat niet past in ons mens-zijn. Aanvaarding is een zaak die ons volkomen vreemd is. Een goedkeuren van iets, dat ons opgelegd wordt; dat niet past in ons mens-zijn. Aanvaarding vereist een wonder. Vraagt om het wonder der overgave. En weer zeggen we het dan veel te gemakkelijk. Want weer lijkt het dan een menselijke handeling te zijn, een menselijk gebeuren. Maar de wezenlijke overgave, is geen menselijke handeling. Beter zou het dan ook zijn, te spreken van een overgenomen worden.

Matth. 16:25
Mark. 8:35

Veelal denken we dat de aanvaarding er eerst is. En daarna dan soms de overgave. Toch is dat niet zo. De overgave is er eerst. Zonder overgave, zonder overgenomen worden, kan er nooit aanvaarding zijn. Hoe zou dat mogelijk zijn. De mens, die zijn leven in eigen hand nam, zou iets aanvaarden? Nooit. Eerst zullen we ons leven moeten verliezen. Eerst zal ons leven overgenomen moeten worden door een Ander, willen wij tot aanvaarding komen. Eerst zullen we ons eigen ik moeten verliezen. Eerst zullen wij verenigd moeten zijn met de Drieënige God, door het Bloed van de Heere Jezus Christus, zullen wij ooit van overgave en aanvaarding kunnen spreken. Eerst zullen we ons eigen leven moeten verliezen. Ons leven verliezen om Christus' wil, "om Mijnentwil", zegt de Heilige Schrift. Eerst dan en niet eerder zal er sprake zijn van aanvaarding. En ook dan nog zal die aanvaarding alleen kunnen volgen, op een steeds weer overgenomen worden als een Wonder. Overgave. Het is geen act, geen daad, van ons bestaan. Overgenomen worden. Zou het een handeling, een gebeuren van ons zijn, dan zou het mogen verliezen van zichzelf, ook een menselijk gebeuren zijn. We kunnen dat wel denken, maar zo is het toch niet. En zo zal het ook nooit zijn.

Troost in
de diepste
droefenis

Jes. 12:1

Ps. 48:12

Ps. 97:8

Overgenomen worden, dat alleen kan ons rust geven. Troost in de diepste droefenis. Het is een omgeven en vervuld worden door een grote stilte. Daar vecht mijn eigen ik niet meer. Daar is mijn eigen wil niet meer. Daar is mijn wil verslonden in de wille Gods. Daar is louter aanbidding. De lofzegging van Jesaja: "Ik dank U, HEERE, dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij." Daar verheugt Sion zich vanwege Uw oordelen.

Overgenomen worden. Het is gekocht en betaald in Gethsémané's hof. Gekocht en betaald door het bloedig zweet van de grote Hogepriester, Die voor Gods Aangezicht staat. Toen Hij bad, in heilige vereniging met de Wil van Zijn Vader: "Uw wil geschiede." Het is gekocht op Golgotha in het "Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?"

Vergelijk
Hebr. 9:24
Matth. 26:42
Matth. 27:46

Aanvaarding. Overgenomen worden. Dan mag Abraham zeggen als God hem roept: "Zie, hier ben ik." Alsof hij zeggen wil: "U mag doen wat U behaagt." Dan mag ook Izak zeggen: "Mijn vader. (...) Zie het vuur en het hout; maar waar is het lam tot het brandoffer?" Dan mag Abraham antwoorden: "God zal Zichzelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon." En dan staat er: "Zo gingen zij beiden te zamen." Dat zal wel een wonderlijk samen gaan geweest zijn. Daar valt de last van de schouders. Daar wordt ons kind, óók ons kind dat anders is, van ons afgenomen. Uit onze handen genomen. Daar wordt het weer wezenlijk schepsel. Daar is het niet meer ons bezit. Daar is het weer geleend. Overgenomen. Vanuit dat overgenomen worden, volgt de aanvaarding. En dat steeds weer als een nieuw wonder.

"Zie, hier
ben ik"
Gen. 22:1-8

Daar was een kleine jongen, in Londen, in een tehuis voor doofstomme kinderen. Een predikant kwam op bezoek. Hem was opgedragen onderzoek te doen, naar de kennis van de Heilige Schrift bij deze kinderen. Soms schreef hij dan een vraag op en een kind schreef dan het antwoord. Zo deed hij ook bij dit kind. De eerste vraag die hij schreef was: "Door Wie is de wereld geschapen?" Het kind nam het krijtje en schreef: "In den beginne schiep God de hemel en de aarde." De leraar ging verder en hij schreef: "Waartoe is de Heere Jezus Christus in de wereld gekomen." Het kind schreef: "Dit is een getrouw Woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken." Toen schreef die leraar een derde vraag op het bord. "Hoe komt het dat jij doofstom geboren bent, terwijl ik kan horen en spreken." Een ooggetuige zei: "Nooit zal ik vergeten de blik van heilige berusting en gekastijde liefde, die glansde van het gezicht van dit kind toen het het krijtje nam en schreef: "Ja, Vader, want alzo is geweest het welbehagen voor U."

Gen. 1:1
1 Tim. 1:15
"Het welbehagen voor U"
Matth. 11:26
Luk. 10:21

Aanvaarding door de maatschappij

Maar, zeggen we misschien, tegenwoordig wordt het gehandicapte kind toch veel meer aanvaard dan vroeger. Het wordt toch veel meer opgenomen in de samenleving, veel meer geïntegreerd dan vroeger. Geloof u dat. Een hoogleraar in de kinderpsychiatrie merkte eens op: "Al deze kinderen - en hij bedoelde al die kinderen die enigszins gehandicapt zijn - al deze kinderen, van wie wij eisen dat zij, als de anders-zijnden, zich aanpassen aan de eisen van onze samenleving, en die, wanneer zij daarin falen, afwijkend worden genoemd, terwijl zij zich óók harmonisch zouden kunnen ontwikkelen, al deze kinderen hebben gemeen, dat zij moeten vechten boven hun kracht en gedoemd zijn onder te gaan, wanneer zij geen hulp krijgen. Zij beleven voortdurend hun insufficiëntie, hun tekort. Zij leven - en hun ouders met hen - in een chronische angst, dat zij in de strijd om het bestaan zullen sneuvelen. Zij moeten bijna allen door het vuur der opstandigheid, of zij blind of doof of epileptisch, moeilijk lerend, onaangepast of lichamelijk gebrekkig zijn. Velen schuwen barmhartigheid, anderen grijpen zich hieraan vast. Steeds blijft voor hen de dwang om normaal te gelijken."

Hun tekort

Het kind dat anders is. Zou het gehandicapte kind nu meer aanvaard worden? Waarom dan die drang om een vlokcentest te doen. Waarom dan die maatschappelijke druk daartoe. Waarom wordt dan gesproken over die hoge kosten die de gemeenschap heeft te dragen voor zo'n kind.

Het probleem van de ouders

Wat zou nu het voornaamste probleem van de ouders kunnen zijn. We zien ons kind. We letten er op. We zien het en we kunnen het niet dragen. We krijgen medelijden, een intens medelijden. We gaan sterk letten op onze handelingen ten opzichte van dit kind. We worden heel onzeker in de opvoeding. We weten niet hoe we handelen moeten. We willen de ziel van dit kind bereiken, juist van dit kind. Doordringen tot het innerlijk van dit kind, tot de wereld van dit kind. En het lukt maar niet.

De wereld van het kind dat anders is

Hoe ervaart nu het gehandicapte kind de wereld. Iemand heeft eens gezegd - en dat geldt wel in het bijzonder voor het verstandelijk gehandicapte kind -: "Het kind leeft in een angstige wereld, in een eenzame wereld, ook in een verstarde wereld."

In een angstige wereld. Wie kan in een angstige wereld leven. Vaak kruipt zo'n kind onder de tafel. Hoe zou men - en zeker dit verstandelijk gehandicapte kind - zich kunnen wapenen tegen angst. Angst is geen vrees. Dan was het iets aanwijsbaars. Maar angst is niet aanwijsbaar. En daarom kunnen we aan angst niet ontkomen. Het valt over ons, het valt op ons. We hebben geen verweer. Bij vrees kunnen we trachten de oorzaak van de vrees weg te nemen. Maar diegene die leeft in een angstige wereld, leeft in een wereld, die hem bespringt door ontzetting. Het is een niet te dragen wereld.

Een angstige wereld

Het gehandicapte kind leeft ook in een eenzame wereld. En wij weten niet hoe wij het kind dan helpen moeten. In een eenzame wereld hebben de dingen niets uitnodigends. Ze lokken ons niet. En ook die eenzaamheid kunnen we niet van ons afschudden. In zo'n wereld leeft het kind.

Een eenzame wereld

Ook leeft het gehandicapte kind in een verstarde wereld. Wat zal dat een kille wereld zijn. We weten ongeveer wat het is te leven in een angstige, eenzame, verstarde wereld. Wij kunnen proberen die wereld van ons af te schudden. Maar kan de gehandicapte dat ook. Als het waar is dat die kinderen in zo'n wereld leven, wat is dat dan ontzettend. Het is voor hen een niet passende wereld, een vreemde, ondoorgrondelijke wereld, een wereld die hen altijd buiten sluit. Het is nooit een eigen wereld.

Een verstarde wereld

Buitengesloten

Leven we eigenlijk niet allen in zo'n wereld? Maar we trachten die te verdrijven. Leefbaar te maken. Zou het niet zo zijn, als wij enige zelfkennis zouden mogen ontvangen, dat dan de wereld voor ons ook zo wordt. Angstig. "Waar zal ik mij bergen". Zegt de Heilige Schrift niet : "Bergen: valt op ons, heuvelen: bedekt ons". Schuiven we die wereld niet direct van ons af. Er valt niet te leven in een angstige wereld. Wordt die wereld dan niet ook een eenzame wereld. Een ontzettende eenzaamheid bevangt ons dan. Een niet te dragen eenzaamheid. Krankzinnig zouden we worden. En is die wereld dan niet ook verstart. En nu weet ik wel, misschien voelt het kind dat zo niet aan. Maar wat kan het huilen van zo'n kind niet

Vergelijk
Luk. 23:30

iets indroevigs hebben. Hoe vaak tracht het niet bij ons te schuilen, geborgenheid zoekend.

Het probleem der eeuwigheid

En als we dan zo'n kind hebben, dan komt het medelijden in ons hart. Daar komt dan nog bij, dat wij altijd maar denken, dat ons verstand een pré is op de weg naar de eeuwigheid. Dan kunnen we tenminste nog iets begrijpen - althans dat denken we - van de weg die bewandeld moet worden ter zaligheid. Dat denken we. En als we dan een volkomen zwakzinnig kind zien, dat nergens enig begrip van heeft, dan denken we: hoe moet het met dit kind. Dan proberen we het kind te geven, dat het in dit leven zich nog enigszins thuis voelt. Zoals wij allen proberen ons enigszins thuis te voelen in deze wereld. En we denken er niet bij na, dat dit 'thuis voelen' in deze wereld, de grootste ontzetting is. Als er één kind is, voor wie wij de zaligheid zouden begeren, dan zal het wel voor dit kind zijn. En toch is dat niet het wezenlijke probleem. Het doel van de opvoeding gaat ver boven dit probleem uit. Wij roepen en bidden en smeken altijd op onszelf aan, op onze zaligheid, op de zaligheid van ons kind, in het bijzonder van ons gehandicapte kind. En in dát smeken ontvangen we nooit de rust. We kunnen doen wat we willen, denken wat we willen, maar we zullen, wil het wel zijn, toch het net aan de andere kant moeten leren werpen. Het kind zal uit ons gezichtsveld moeten en mogen verdwijnen en de vraag zal worden: "Heere wat wilt Gij dat ik doen zal, dat ik denken zal, dat ik vragen zal." "Och, had naar Mijn raad zich Mijn volk gedragen!" Hij ontfermt Zich, diens Hij zich ontfermt. Dat lijkt hard. Maar het is de rust en de blijdschap van al de Zijnen:

Ik leg mijn kind in Uw doorboorde handen,
Ik leg mijn kind op Uw doorploegde rug;
Ik leg mijn kind in Uw doorboorde zijde,
Zo geef ik eeuwig U mijn kind terug.

Het is wat, een kind te mogen ontvangen. Het is in het bijzonder wat, een kind te mogen ontvangen, dat anders is. Roepen tot de Heere voor uw kind, het is uw plicht, dag en nacht. En verwaardigd worden om te vragen: "Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?" Daar is de enige plaats waar het leed en de moeite, de zorg en het verdriet van de schouders afgenomen worden. Maar dan ook volko-

"Wat wilt
Gij, dat ik
doen zal?"
Hand. 9:6

Vergelijk
Joh. 21:6

Hand. 9:6
Ps. 81:15 ber.
Vergelijk
Rom. 9:15, 18

Hand. 9:6
De zorg
afgenomen

men. Maar dan ook volkomen. En anders blijft het een last, die niet uit te spreken is. Een last waarover men nooit uitgedacht komt en waarover men nooit uit gemurmureerd raakt. Een last waaraan men in vijandschap ten onder gaat. Ons aanvaarden is niets. Maar de overgave, het overgenomen worden, het verloren mogen gaan, dat is alles. Het uit genade aangenomen mogen worden door Hem, Die ons liefgehad heeft van voor de grondlegging der wereld en het Hem verheerlijken door Hem, tot in alle eeuwigheid, dat is alles. We halen nog één keer de geschiedenis van Jacob bij de Jabbok aan. En de Man zeide tot Jacob: "Hoe is uw naam? En hij zeide: Gen. 32:27 Jacob." Het is alsof Jacob zeggen wil: "Hier hebt U mij, hier ben ik, hier hebt U mij volkomen. Hier hebt U mij, met al mijn zonden, met al mijn zorg. Hier mag ik zeggen wie ik ben en wat ik ben. Alles. Hier rust ik uit. "Jacob." Ik vraag niet meer om zaligheid. Niet meer voor mij, niet meer voor mijn kinderen. U moogt met mij doen wat U behaagt. U zijt God en niemand meer." Daar ligt de rust. Toen zeide Hij: "Uw naam zal voortaan niet Jacob heten, Gen. 32:28 maar Israël". Vorst Gods. Jacob mag zeggen: "Wat Gij mij doet: 'ik zal Uw gerechtigheid vermelden, de Uwe alleen.'" Ps. 71:16

"Gij zijt volmaakt, Gij zijt rechtvaardig, HEERE;

Uw oordeel rust op d' allerbeste wetten;

Uw loon, Uw straf beantwoordt aan Uw eer."

Ps. 119:69 ber.

Dáár is een heilige onbezorgdheid.

Samuël Rutherford schreef eens in zijn brieven - en zou hij daar niet het geheim hebben mogen uitzeggen -: "Ik danke God, dat God is God en Christus Christus en de duivel de duivel en de wereld de wereld en dat elk ding is zoals het is." Of zoals Van Lodenstein zegt:

"Laat ons altijd zwijgen stil,
want de wezenlijke Goedheid
maakt het goed met dat Zij 't wil."

Daar valt de last van de schouder. Daar "wordt de rust geschonken." Daar zou men kunnen zingen bij het verlies van alle dingen. Daar sterkt David, als hem alles ontnomen is, "zich in den HEERE zijn God". Onze Catechismus zegt: "In allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar en in alles dat ons nog toekomen kan, een goed toevorst." En als dat alles dan onmogelijk is. En het is onmogelijk. En als ons hart alleen wrok is en vijandschap. Als het Ps.36:2 ber.
1 Sam. 30:6
Heid. Cat.
Zondag 10
antw. 28

Jes. 12:1 altijd vecht. En tegen alles ingaat. En nooit verootmoedigd wordt. En als dan geschonken wordt, dat Wonder: "Ik dank U, HEERE, dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij." Daar is een psalm.

Als ik, omringd door tegenspoed,
Bezwijken moet,
En wat volgt er dan? Schenkt Gij mij leven;

En weer: wat dan? Is 't, dat mijns vijands gramschap brandt,
Uw rechterhand
Zal redding geven.

En weer: wat dan? De HEER' is zo getrouw, als sterk;
Hij zal zijn werk
Voor mij volenden;
En weer: wat dan? Verlaat niet, wat Uw hand begon,
O Levensbron,
Ps. 138:4 ber. Wil bijstand zenden.

Een zorg voor de ouders

Nooit rust Daar is een vrouw. En af en toe klimt die vrouw op haar fiets. Dan zeggen de mensen: daar gaat ze weer. Alsof ze zeggen willen: "Nou ja". Ze weten wel waarom die vrouw op haar fiets bijna als een dwaas heen en weer rijdt. Ze heeft een kind thuis, een gehandicapt kind. En dat kind praat altijd. Als er gelezen wordt uit Gods Woord: het kind praat; als er gebeden wordt: het kind praat; als er bezoek is: het kind praat. Het praat altijd. Aan één stuk door. Ontzettend vermoeiend. Eigenlijk niet te dragen. De man van die vrouw, is uit ellende nachtwaker geworden op een fabriek, nachtcipier. Hij kon overdag dat aan één stuk door praten niet langer aanhoren. Zijn vrouw zit er nu alleen mee. Dat is een vlucht van die man, zegt u. Dat had hij niet mogen doen. Ja, dat kunnen we zeggen. En dan hebben we gelijk. Maar het kan zijn, dat men het niet meer dragen kan. Nooit een ogenblik rust. Altijd dat gepraat. Altijd die zorg. Het is wel te begrijpen, wat die man deed, maar die vrouw dan. Ze zit er nu wel alleen mee.

U zult zeggen: "Maar de laatste jaren zijn die zaken toch wel enigszins veranderd." Wezenlijk? Men zit er toch altijd alleen mee.

Het is goed te begrijpen, dat die vrouw overgevoelig wordt. Overgevoelig ook ten opzichte van haar man. Soms doet ze wat vreemd. Soms dwaze dingen. Is dat vreemd, dat ze soms dwaze dingen doet. Nooit een uur vrij. Laat staan een dag. Laat staan een vakantie. Dat geeft aanhoudend een ontzaglijke vermoeienis. Een grote vermoeidheid. Nooit rust. Nooit stilte. Nooit eens rustig kunnen nadenken.

Vaak is het zwakzinnige kind, het eerste of het laatste kind. Als het het laatste kind is, groeit het op terwijl het gezin in de fase van de afbraak verkeert. In de periode waarin het gezin uit elkaar gaat. Waarin de kinderen uit huis gaan, hun eigen weg en hun eigen gezin zoeken. Het is de periode, waarin de ouders vaak opvoedingsmoe zijn geworden. Soms kan een logeerhuis, waar het gehandicapte kind een paar weken kan vertoeven, dan wel eens even uitkomst geven, zodat de ouders een ogenblik rust hebben. Die ouders die bijzonder moe kunnen zijn. Die ouders die er niet meer tegen kunnen. In zekere zin ook moedeloos geworden zijn. Zoveel nederlagen heeft men dan al geïncasseerd. Zoveel teleurstellingen. En dan hun kind. En zeer in het bijzonder hecht men zich dan aan dit kind.

Opvoedingsmoe

Daar was een bejaard echtpaar. Ze hadden een mongoloïde dochter. Ze waren in de zeventig. Hoe oud hun kind was, was moeilijk te schatten. Ze wandelden er 's zaterdags mee en 's zondags. Eens begon die vrouw te praten. Ze zei: "Dit is ons jongste kind. Onze andere kinderen zijn getrouwd. Ze vragen vaak of we op bezoek komen. Dat wel. Maar ze vragen nooit of ons kind meekomt. Dat vragen ze nooit. Toen hebben wij maar tegen elkaar gezegd. Dan gaan wij maar niet meer op bezoek. Wij blijven bij ons kind, bij dit kind. En als we er dan aan denken, hoe het toch moet, als wij er niet meer zijn. Als ons kind een kind wordt, voor wie eigenlijk geen plaats meer is."

Geen plaats

Vaak ook is het gehandicapte kind het eerste kind. En als we ons nu wat verplaatsen in de gedachtensfeer van de moeder, of beter: van de ouders, dan is het zo goed voor te stellen, dat er een angst komt in het hart van de ouders. Het eerste kind zwakzinnig. En nu raakt de vrouw weer in verwachting. Dan is de zorg dubbel. Wat nu? Hoe moet dat nu. Als dát kindje nu weer zo wordt. Het laat zich goed voorstellen, dat de moeder dan bijna geen raad meer weet. En dat ook de vader met een aanhoudende zorg belast is.

Leven in die sfeer van ontstellende angst en onzekerheid. Daar komt dan nog bij, dat het eerste kind, het gehandicapte kind een aanhoudend grote zorg vereist. Een zorg, die juist in de nieuwe zwangerschapsperiode haast niet op te brengen is. Ver boven de krachten uitgaat. Wat wordt er dan veel gevegd van de ouders. Dan mag de man zijn vrouw wel zeer veel liefde bewijzen. Juist in zo'n gezin. En zo is het ook in het grote gezin. Wat moet de man dan zijn vrouw dragen, ondersteunen. En weer even terug: als het gehandicapte kind het laatste kind is, wat moet een man dan zijn vrouw trachten tot steun te zijn. Wat is het dan goed voor te stellen, dat zijn vrouw als verdwaasd terneerzit. Zo'n man mag toch wel zijn vrouw voorzichtig liefkozen en tot haar zeggen: "Mijn kind, je bent mijn schat en je blijft mijn schat." Wat zal hij te zamen met zijn vrouw veel het aangezicht des Heeren zoeken. En dat dan niet kunnen en toch doen. Voor het kind, voor zijn vrouw, voor zichzelf. Gods Woord zegt: "En God zoekt het weggedrevene." "Hij zoekt het verlorene." En daar dan niet kunnen komen, nooit kunnen komen. Gebracht worden. Ja, gebracht worden. Dat allerontzaglijkste wonder.

God zoekt het
weggedrevene
Pred. 3:15
Matth. 18:11

Het gehandicapte kind kan de huwelijksband versterken. Samen dragen, wat niet te dragen is. Samen het opgelegde kruis mogen dragen. Als het dan toch eens mocht zijn: samen gedragen worden. Wonder der wonderen.

Schuld-
gevoelens

De opvoeding van het gehandicapte kind kan ook gepaard gaan met grote schuldgevoelens van de ouders. Vaak zonder dat daar een reden voor is. Die schuldgevoelens ontstaan ook tijdens het opvoeden zo gemakkelijk. De juiste aanpak van dit kind kennen we zo slecht en is vaak zo moeilijk. Juist dit kind plaatst ons voor onverwachte situaties. Opvoeden is altijd al een onmogelijke zaak, een wonderlijke zaak, een wonder gebeuren. Nooit kan iemand zich ook maar enigszins beroemen op de opvoeding die hij geeft. Nooit kan men, vanuit de mens bezien, zeker zijn van het resultaat van de opvoeding. Eigenlijk is alle opvoeden als het goed is, een opvoeden 'op hoop van zegen'. Maar dit geldt wel in het bijzonder voor de opvoeding van dit kind, dat anders is. Bij het 'normale' kind kan er soms nog wel enige verwachting zijn, dat een opvoedingsmaatregel de beoogde uitwerking heeft. Maar hoe is dat nu bij het gehandicapte kind. Er kan bijvoorbeeld over een foute beslissing niet of moeilijk gesproken worden met dit kind. Eigenlijk blijft ons maar

één ding over, in de opvoeding van dit kind. Dit kind zal onze grote liefde moeten gevoelen. Misschien soms ondanks alles, misschien soms ook dankzij alles. En door die grote liefde, die wij hebben voor dit kind, kan ook weer het gevaar dreigen dat we ons niet meer kunnen distantiëren van dit kind. Liefde voor dit kind houdt ook in, het goede voor dit kind zoeken. En dat uit zich onder andere in veiligheid bieden, gewennen aan vaste regels, een duidelijke, eenvoudige structuur bieden, een vertrouwde wereld schenken. En toch is er nog meer. Toch. Daar was een meisje, zwaar verstandelijk gehandicapt. Het kon vrijwel niet spreken en als het sprak - een enkel woord - dan was het zó monotoon. Aan tafel, voor het eten, zei dit kind haar zeer eenvoudige gebed op. Het kwam er zo langzaam uit en toch zo eerbiedig. Het kind kwam uit een gezin, waar in het voorgeslacht iemand was, die de Heere vreesde. Kwam het misschien daardoor. Had het kind misschien iets gevoeld van de ernst als vader en moeder hun handen vouwden. Soms kunnen juist deze kinderen zo heel eerbiedig zijn.

Zo eerbiedig

Vaak kunnen de ouders juist van het kind dat gehandicapt is, zich zo moeilijk distantiëren. Afstand nemen, juist van dit kind. Zeker dit kind kan niet objectief beschouwd worden. En daardoor komen zo gemakkelijk schuldgevoelens bij de ouders naar boven. En wie kan daar mee leven. Met wezenlijke schuld valt toch niet te leven. Daarbij komt dat op de bodem van schuld altijd angst groeit. Wezenlijke schuld moet opgelost worden - anders is het geen wezenlijke schuld -, of men gaat er aan te gronde. Met wezenlijke schuld is er geen levensmogelijkheid. Eigenlijk weten we niet meer wat wezenlijke schuld is. Wij hebben er dragelijke schuld van gemaakt, schuld die te dragen is. En daarom kunnen wij altijd verder gaan. Als er geen schuld meer is, kan men de mens nergens meer op aan spreken. Dan wordt hij onbereikbaar. Schuld maakt, als het waarlijke schuld, wezenlijke schuld is, het leven ondragelijk. En een mens wil leven. Het is een ontzaglijke genade zijn leven te mogen verliezen.

Zijn leven
te mogen
verliezen

Dit kind en zijn toekomst

We zagen in hoofdstuk I dat de taak, de opvoedingstaak, van de vader was: "Dromen, dromen". In de opvoeding is dat dromen

Vergelijk
Joël 2:28

dromen een belangrijke zaak. De vader heeft als opvoeder de plicht voor zijn kinderen dromen te dromen. In de eerste plaats dromen te dromen van de wonderen Gods des Allerhoogsten. Want alleen die dromen openen de toekomst voor het kind. Zonder die dromen is het onmogelijk te leven. Daar is geen leven mogelijk zonder die dromen. Dromen, die wezenlijke werkelijkheid zijn. Dat is geen activiteit van de mens. Het is een geschonkenheid, een ontvangen. Een genade des Heiligen Geestes.

Een gesloten
toekomst

Maar ook in een afgeleide zin is het dromen dromen al van groot belang. En wij nemen altijd genoeg met die afgeleide zin. Met het dromen dromen over de tijdelijke dingen. Van levensmogelijkheden in de tijd. Als de dromen weg zijn, is de toekomst voor het kind gesloten. Dan is ook het leven van de vader geëindigd. Ook van de vader. Dan wordt het leven in zekere zin zinloos. Het heeft geen bedoeling meer. Geen doel meer. Geen perspectief, geen uitzicht, geen toekomst. Het is geëindigd. En nu staat daar vader. De vader van een gehandicapt kind. Hij heeft ook dromen gedroomd voor zijn kind. Misschien hoge verwachtingen gekoesterd. Gehoopt misschien dat zijn kind het verder mocht brengen dan hijzelf, want vaderliefde is niet jaloers. En nu is daar zijn gehandicapt kind. Daar is geen droom voor mogelijk, want daar is geen toekomst voor dit kind. Niet in afgeleide zin. En toch, wonderlijke genade. Het wezenlijke dromen dromen kan daar toch zijn. Ook voor dit kind. Maar in afgeleide zin, is het dromen dromen er niet.

Daar was een vader en als hij bij zijn kind op bezoek geweest was, dan zat hij altijd eerst een uur in de wachtkamer, voordat hij zich weer gereed maakte om naar huis te gaan. Hij ging eerst een uur zitten. Stil zitten.

Ik had een vriend. Na jaren zag ik hem weer. Een van mijn kinderen had toen juist een drie gehaald voor Engels. Ik was er heel niet over te spreken. Het is toch ook een belangrijke zaak, niet waar, een drie halen voor Engels. Toen kwam ik bij mijn vriend op bezoek. We kenden elkaar nog van vroeger. We zaten in dezelfde klas. Ik kende zijn gezin niet meer. We hadden een praatje over het één en ander. Hij vroeg: "Hoe gaat het thuis?" Ik zei, dat ik goed nijdig was. Een drie voor Engels. Hij zei vrijwel niets. Hij zei alleen: "Loop eens even mee." We gingen naar de voorkamer. Door de keuken naar de voorkamer. Hij liet me binnen. Daar zat een

jochie. Totaal wezenloos. Toen zijn we maar weer naar buiten gegaan. Een drie voor Engels. Een kind, totaal wezenloos. Later heb ik die jongen naar een gezinsvervangend tehuis mogen brengen. Dat vroeg zijn vader me, omdat die jongen altijd rustig was bij mij. Zijn vrouw kon de vermoedens niet langer dragen. We brachten het kind samen naar Arnhem. We kwamen er. De formaliteiten werden geregeld. Toen zei hij: "Nu gaan we." We stapten in. In mijn Volkswagenbusje. Dat jochie werd ondertussen bezig gehouden. We zouden wegrijden. Het kind gaf een schreeuw. Toen liep het jochie zo snel hij kon achter mijn auto aan. Zijn vader zei tegen me: "Gas geven, anders houd ik het niet langer uit." "Gas geven." We reden hard weg. Die jongen moest daar blijven. Dromen, dromen.

De zwaarte van de stoornis

De zwaarte van de stoornis van ons gehandicapte kind is natuurlijk van groot belang. Vaak hebben wij het diepste medelijden met de zwaarst gehandicapten. Maar zou het moeilijk lerende kind (MLK) niet onze grootste deernis vragen. Die kinderen (en ook volwassenen), die wij vroeger de debielen noemden en de zwakbegeerten. In zeker opzicht dus de lichter gehandicapten. Diegenen, die reiken naar het normaal-zijn. Misschien is die afwijking, de lichte afwijking, het zwaarste te dragen. Enigszins er weet van hebben, dat men niet is als de anderen. Dat enigszins kunnen aanvoelen, zou dat niet het ergste zijn. Of denken we dan ook weer van uit ons zogenaamd normaal-zijn. Daar was een jongen en de kinderen om hem heen hadden het erover, wat ze zouden vragen met Sinterklaas. Hij zei niet veel. Toen vroegen ze hem: "Henk, wat vraag jij." Hij antwoordde: "Ik vraag om wat meer hersens." Een ander zei: "Het is wat, als je wel goed werken kan, maar zand in je hoofd hebt." Iemand schreef eens, terwijl hij het had over de psychische gesteldheid van het debiele kind, over 'ruw metselwerk'. Hij bedoelde daarmee, dat het hogere, fijnere psychische leven niet ontwikkeld is. Er is een vergroving op elk terrein. In een bepaald opzicht zal het wel waar zijn. Maar soms kan er ook een heel fijn gevoel aanwezig zijn voor liefde en voor het ondergaan van sfeer. Er was een meisje, een mongooltje en zij verloor haar vader. Het kind verkommerde. Het was te zien. Toch werd ze goed verzorgd thuis.

'Ruw
metselwerk'

Wezenlijke
liefde

Daar was een ander meisje. In de vakanties ging ze altijd werken in een tehuis waar zeer zwaar gehandicapten verzorgd werden. Als ze buiten mochten, schudden ze de hele tijd met hun hoofd. Ze zaten vast gebonden op hun stoel anders vielen ze er af. Eens stond ik er een middag bij. Toen vroeg ik dat meisje: "Waarom doe je dit werk eigenlijk en dan nog wel in je vakantie. Die kinderen kennen je tóch niet. Ze ervaren er toch niets van, of je er bent of niet. Ze antwoordde: "Soms geloof ik ook niet, dat ze er enige weet van hebben dat ik er ben, maar soms denk ik toch dat ze er iets van voelen. Ik ga in ieder geval en ik ga graag." Zou het niet zo zijn: wezenlijke liefde geeft niet iets, geeft ook niet veel, maar geeft zichzelf. Wezenlijke liefde vraagt niets voor zichzelf, wacht niet tot er gegeven wordt, maar geeft. Laten we ook niet te snel denken, dat de gehandicapte iets niet ervaart.

Slechts één
woord

Op een school voor zeer moeilijk lerende kinderen, een zogenaamde ZMLK-school, was een directrice die zei, dat ze nu een leerlinge had die kon lezen. Nu is het wel zeker, dat een echt zeer moeilijk lerend kind niet kan leren lezen, want bij lezen, echt lezen, is er altijd een vorm van abstraherend denken aanwezig en juist dat is voor zo'n kind onmogelijk. Toen toonde die directrice een briefje. Dat meisje dat lezen kon had het geschreven. Wel met veel moeite. Ze had er erg haar best op gedaan. Nu gaat het er mij niet om, of dat meisje op die school thuis hoorde. Uit dat briefje kwam iets heel anders naar voren. Bijna elk woord, dat dat meisje schreef was fout, hoewel het geschrevene wel te begrijpen was. Maar ook daar gaat het nu niet om. Er was in dat briefje iets heel merkwaardigs. Slechts één woord was goed geschreven. En dat woord was nu juist het moeilijkste woord uit het hele briefje, het woord: "gehandicapt." U kunt het geloven of niet, maar dat woord stond er foutloos. "Ik ben" kon ze niet foutloos schrijven, maar "gehandicapt" wel. U kunt dan wel aannemen, dat zo'n kind door een zee van ellende is heengegaan. Als je zo'n moeilijk woord foutloos kan schrijven, dan moet je dat woord toch wel vaak gehoord hebben en vaak gezien hebben en vaak doorleefd hebben. Dan weet je wel, wat dat woord betekent.

Als het juist is, dat een lichte stoornis nog enigszins door het kind zelf wordt gevoeld, dan laat zich hieruit misschien ook verklaren, dat het 'moeilijk lerende kind', het ML-kind, op school

veel meer moeilijkheden geeft dan het 'zeer moeilijk lerende kind', het ZML-kind. Het kan ook zijn dat het milieu waaruit het moeilijk lerende kind afkomstig is hier een rol speelt. Doorgaans is het milieu waar uit het zeer moeilijk lerende kind komt, een in intellectueel opzicht hoger ontwikkeld milieu, dan het milieu waaruit gewoonlijk het moeilijk lerende kind komt. De erfelijkheid speelt bij het moeilijk lerende kind een belangrijker rol. Erfelijkheid

Een onbereikbare wereld

Met een enkel voorbeeld willen we dit illustreren. Tijdens een eindexamen van de Kweekschool - de zogenaamde Pedagogische Academie - was daar een gecommiteerde. De kandidaat werd geëxamineerd over het dove kind. Hij had er wat over gelezen, wat informatie verzameld, enzovoort. Kortom hij deed het goed. De gecommiteerde zei hem dat ook. Toen vertelde de gecommiteerde zijn verhaal. Hij had twee kinderen. Beiden waren doof. Een jongen en een meisje. Hij vertelde zijn verhaal heel eerlijk. Hij zei: "Mijn oudste jongen is doof. Hij kan dus ook niet spreken. Hij is niet zo pienter. Daaronder is zijn zusje. Ze is ook doof. Ze is wel pienter. Nu werd ik door het hoofd van de school, waar ze naar toe gaan, opgebeld over mijn dochtertje. Ze had iets gedaan, wat volstrekt niet door de beugel kon. Onder de maaltijd had ze haar bord met eten genomen en door de eetzaal gegooid. Ze smet het op de grond. Het hoofd was er zeer verontwaardigd over. Toen stelde de gecommiteerde een vraag aan de kandidaat. Hij vroeg alleen: "Kunt u dat begrijpen." De kandidaat kon het begrijpen. Men moet zich maar niet kunnen uiten. Geen enkele innerlijke spanning kunnen uiten door middel van de taal. Men moet zich maar eens indenken wat dat is.

Dat wordt duidelijk door wat Helen Keller vertelt in haar levensbeschrijving. Als kind van ruim een half jaar kreeg ze roodvonk, met alle gevolgen van dien. Ze werd blind, ze werd doof, en ze werd daardoor dus ook stom, zoals wij dat dan noemen. Onbereikbaar. De cirkel was niet te doorbreken. Met taal was ze niet te benaderen. Door haar blindheid kon ze niets opmerken. Eén en al geslotenheid. Ze was erg pienter, maar dat wist men niet en zelf kon ze het niet laten merken. Het zal wel geweest zijn als het leven Onbereikbaar

onder een stolp. Een gevoel dat men soms kan hebben bij erg warm weer. Maar dan veel en veel erger. Altijd afgesloten. Met niemand contact. Volkomen geïsoleerd. Altijd alleen, levend in het niets. Levend in een leven, dat gesloten is. Zonder enige prikkel van buiten. Dat is leven in een gesloten wereld. Leven in een wereld van onbereikbaarheid. Door niets te bereiken. Niet door waarnemen, niet door taal. Niet door horen. Nergens door. Dit moeten we ons eerst indenken.

De cirkel
doorbroken

Helen Keller kreeg een lerares. Deze deed al het mogelijke om haar toch te bereiken. Maar het lukte maar niet. Onbereikbaar. Tot op zekere dag. Het kind was toen al wat jaren oud. De lerares en het kind waren samen bij een pomp en de lerares pompte water. Ze liet het water stromen over de handen van het kind. Tegelijkertijd maakte de lerares een teken in de hand van het kind. Steeds weer, keer op keer: water-teken, water-teken. Toen ineens, brak het licht door bij het kind. We zouden zeggen, toen ineens begreep het kind, dat dat teken een symbool was, een symbool voor water. En dat doorbrak de gesloten cirkel. Helen Keller ontdekte het verband tussen het water en het teken dat in haar hand werd gekrast. Toen was de cirkel doorbroken. In grote opgewondenheid liet het kind het herhalen. Steeds hetzelfde teken. Die nacht kon Helen Keller niet slapen van opwinding. De cirkel was doorbroken. Toen kon er met haar ook verder gegaan worden. Door de ervaringen met Helen Keller werd er veel duidelijk omtrent de problematiek van het dove (doofstomme) en blinde kind en over het belang van de taal. Later heeft ze veel geleerd. Ze bleek zeer intelligent. Ook heeft ze haar ervaringen te boek gesteld. Als eerst die gesloten cirkel maar doorbroken is, dan is er de mogelijkheid van en een opening naar verdere ontwikkeling; dan kan men ook proberen te komen tot verwerking van de ervaringen.

Lichamelijke binding

Nu komt er een probleem bij. Stel, dat het kind in verstandelijk opzicht niet is te benaderen en dat het bovendien ook niet bereikbaar is voor de liefde die geschonken wordt. En toch moet het kind contact hebben. Het moet toch binding leren kennen. Dat is toch het eerste wat nodig is, anders kan men in geen enkel opzicht verder.

Zonder enige binding, is het leven toch een ontzetting, niet te dragen. En daarom wil men tegenwoordig, als elke psychische binding onmogelijk is, uitgaan van wat men noemt de oer-binding. Uitgaan van de oorspronkelijke binding: lichamenlijk contact, sexueel contact. Het lichamenlijke is er immers toch als eerste, zegt men dan. Men kan dat toch zien bij het kleine kind. Eerst is er daar het liefkozen. En daaruit ontstaat dan de liefde. Zo meent men tegenwoordig. Men kan het zich afvragen. Misschien is het wel zo, dat het gevoelen alleen aan de handeling vooraf kan gaan, als het bewustzijn van zichzelf er is. Worden liefde en liefkozing als verschillend ervaren dan kan de handeling mogelijk de gevoelstoestand zelfs wel verzwakken, tenzij de handeling met een grote teerheid wordt uitgevoerd. Maar mag men nu proberen langs de weg van die zogenaamde oerbinding in contact met het kind te komen. Mag men nu uitgaan van die zogenaamde oerbinding. Dat is ten diepste: van het wonder der eenwording. Ik weet ook wel, niemand is van hout. Maar om op deze wijze tot binding met het kind te komen, is volkomen af te keuren. Ik weet wel, we kunnen zo gemakkelijk praten over deze zaken, maar het zijn problemen. Toch, het lichamenlijk contact, de lichamenlijke eenwording, heeft een veel diepere betekenis, zoals we gezien hebben in hoofdstuk II, toen we het hadden over het huwelijk en het gezin. En nu zullen we wel weer te veel spreken vanuit de 'normale' structuur, maar door op deze wijze tot binding met het kind te willen komen, wordt de functie van het lichamenlijke contact, ten diepste van het sexuele contact, van haar bedoeling ontdaan. En als een functie van zijn wezenlijke bedoeling ontdaan wordt, leidt dat altijd tot spanning. Tot grote spanning.

Nog even blijven we bij het sexuele contact. Vindt dit plaats in het huwelijk, dan werkt het zeer ontspannend. Wordt het aangewend buiten het huwelijk, dan geeft het grote spanning, omdat het aan zijn bedoeling voorbij gaat. Nu weten we allen wel, dat men hier tegenwoordig anders over denkt, maar dat verandert niets aan de zaak. Zou dan het kind, dat vaak toch al zo disharmonisch van structuur is, door deze lichamenlijke binding harmonischer worden, of zou juist de verwarring niet groter worden. Boven alles: Gods Woord wijst het af.

Binding en ambivalentie

Ambivalente
gevoelens

Niemand zal het belang van een goede binding met het kind, en zeker met het gehandicapte kind, gering achten. Kennen we deze verbondenheid, dan dreigt er toch een gevaar. Soms kan men namelijk deze verbondenheid door een enkele daad vernietigen, vooral bij een nog wat primitieve, onontwikkelde binding. Gewoonlijk zal bij onze kinderen, die ons kennen en die wij liefhebben en die ons liefhebben, een dergelijke verstoring niet zo ingrijpend zijn. Maar het kan ook anders gaan. Bijvoorbeeld zo. We hebben onze kinderen op een zeker moment een behoorlijke schrobbering gegeven. Welk gevaar dreigt er dan. Dit, dat we het een ogenblik later en vaak ook al te opzettelijk, gaan aanhalen. Zo trachten we, op een enigszins verborgen wijze, dan weer alles in orde te brengen. Maar bij zo'n handelwijze, komen er dan wel direct na elkaar twee soorten gevoelens tot openbaring. Twee elkaar tegengestelde gevoelens. Twee ambivalente gevoelens. Twee met elkaar tegenstrijdige gevoelens. Het kind zal het vaak niet als zodanig ervaren. Het gezonde kind kan veel verwerken. En gezonde en uitgeruste ouders weten er ook wel weg mee. Het kind weet wel, dat zijn ouders van hem houden. En de ouders weten ook dat zij van hun kind houden. Gewoonlijk zal daarom een zekere ambivalentie geen problemen opleveren, mits het niet al te nadrukkelijk en te vaak voorkomt.

Sterke en uitgesproken ambivalente gevoelens zijn schadelijk in de opvoeding. Dat geldt voor het 'normale' kind, dat geldt in het bijzonder voor het gehandicapte kind. Als wij zo al kunnen handelen met onze 'normale' kinderen, wat zal dan dit gevaar voor de hand liggen bij die kinderen, die onze bijzondere zorg behoeven, met wie we vaak nog nauwer verbonden zijn, ten opzichte van wie we zo kwetsbaar zijn en over wie we toch altijd met medelijden tevens vervuld zijn. En dat is nu juist, wat we niet moeten doen. Als het goed is, hebben we hetgeen ons kind verkeerd gedaan heeft afgekeurd. We mogen het niet goed vinden. Fout is fout. Dat is af. Maar daardoor vermindert onze liefde niet. En als de verhouding goed is, zal ons kind dat best weten. We moeten niet proberen terug te kopen, wat we menen verspeeld te hebben: de genegenheid van het kind. We kunnen ook te bang zijn om te verliezen wat we hebben. En dan gaan we marchanderen, doen we extra lief na extra verwijt. En zo leert het kind niet, waar het aan toe is. De binding

die we moeten hebben met het kind, moet niet te overgevoelig zijn. Ze mag zeker niet beheerst worden door afhankelijkheid van de opvoeder van het kind. Wel is binding iets, waar we heel voorzichtig mee om moeten gaan. Misschien kunnen we dat met een voorbeeld illustreren.

Op een ZMOK-school - een school dus voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen - was een jongen zonder enige binding met wie dan ook. Een heel eenzame jongen. Die jongen kon uitstekend rekenen. Door bepaalde omstandigheden kreeg hij toch een zekere binding met zijn onderwijzer. En toen maakte hij al zijn sommen fout. Dat lijkt bijzonder vreemd, maar het is toch wel enigszins te begrijpen. Door de ontzaglijkheid van de ervaring van enige binding, iets wat die jongen nooit eerder gekend had, waren zijn sommen niet belangrijk genoeg meer om zich daarop te concentreren. Die binding was veel belangrijker. Door het tot stand komen van die binding werd hij enigermate verlost uit zijn angsten, uit zijn ontzaglijke eenzaamheid. Daar werd hij volledig door beheerst. Later werd hij wat vervelend. Eens had hij een kluwen wol bij zich. Daar zat hij maar mee te spelen. En hij deed dit zo lang en zo opvallend, dat die onderwijzer geïrriteerd raakte en de kluwen wol afpakte en in de prullenbak gooide. Toen begon die jongen te huilen. Na twintig jaar zag de onderwijzer die jongen weer. Hij was maatschappelijk toch nog goed terechtgekomen. Wat overigens een wonder was als we bedenken dat op die school slechts vijf procent van de leerlingen nog goed terecht kwam in de maatschappij. Toen ze elkaar ontmoetten vroeg die jongen aan zijn onderwijzer: "Kent u me nog." De onderwijzer zei: "Van jou heb ik eens een kluwen wol afgenomen." Toen zei die jongen: "Ja, en toen hebt u mij alles afgenomen. Toen had ik niets meer." Het ging niet om die kluwen wol, die had hij weer terug gekregen, maar het ging om het verlies van de binding. Als we een binding met iemand hebben, dan kunnen we iemand alles ontnemen. Juist dan.

Toen had ik
niets meer

De emoties bij de ouders

Rond de verwerking van de emoties bij de ouders, kunnen grote problemen ontstaan. Problemen die alle te maken hebben met schuld, angst, aanvaarding, overgave. Soms komen daar nog heel

"En toch is
hij lief!"

eigenaardige manieren van verwerken bij. Daar was een moeder. Haar kind werd getest. De test viel slecht uit. Aan het eind van het gesprek zei de moeder ineens: "Maar hij kan toch dit en dat en dat." Toen werd ze heel irrationeel. Het was alsof haar hart openviel en ze zei: "En toch is hij lief en toch is hij lief!" Men kan falen op basis van liefde. "Je bent toch mijn lief kind. Ik laat je niet uit mijn handen nemen." We voelen het dan als een soort verraad aan ons kind. Vlugge aanvaarding van een probleem, is nooit wezenlijke aanvaarding. Direct geloven in de negatieve uitslag van het onderzoek wijst vaak op verdringing. Het gemakkelijk de gebreken van zijn kind noemen wijst doorgaans niet op verwerking ervan.

"Ik ben
niet blind"

Daar was eens een blinde. Hij ging de stad in. Hij wilde niet blind zijn en toch was hij het. Hij riep: "Ik ben niet blind." Hij had een witte jas aan. Toen hij thuis kwam was die jas aan alle kanten besmeurd. Hij had hier tegen geleund, was daar over gestruikeld. Hij was niet blind. Later ging hij weer uit. Toen mocht hij zeggen: "Ik ben blind" en hij liep door de stad met zijn witte jas. Hij kwam thuis. En zijn jas was schoon gebleven. Hij was blind. Maar er is wel heel veel voor nodig om de eigen kwaal te erkennen. Er is ook heel veel voor nodig om het gehandicapt zijn van ons kind te aanvaarden. De moeilijkheid van de aanvaarding geldt niet alleen voor ons gehandicapte kind, het geldt voor al onze kinderen. Vooral als ze zijn gaan dwalen. Misschien op een ontzettende wijze. Het kost dan heel wat, voordat de erkenning daarvan over onze lippen komt. Het is ook zo: onze zwaarste beproevingen, onze diepste zonden, laat die maar geen mens weten. Mochten we die maar uitklagen voor de Heere.

"We krijgen
gasten"

Vaak komen er nog bijzondere moeilijkheden bij. Moeilijkheden die toch ook maar verwerkt moeten worden. Daar was een man en hij ging met zijn zwakzinnige zoontje iets drinken in een restaurant. Tenminste, dat was hij van plan. Toen kwam de ober en hij vroeg: "Wil meneer ergens anders iets gebruiken, want we krijgen gasten." Het zwakzinnige kind is een vlek in onze samenleving. U kunt bijna geen bezoek ontvangen, vooral als uw gehandicapt kind wat moeilijk in de omgang of wat vernielzuchtig is. Ook voor de overige kinderen ligt het moeilijk of liggen er problemen, vooral naar de vriendjes en vriendinnetjes toe.

Er kunnen verder problemen komen met de huisvesting. Soms moet men gedwongen verhuizen, naar of in de buurt van een bepaalde stad, waar een geëigende opleiding of inrichting voor het gehandicapte kind is. Het hele levenspatroon van het gezin, wordt zo door het gehandicapte kind bepaald. Het brengt voor de ouders moeilijkheden mee, vooral in psychisch opzicht. Dikwijls is er dan ook, door de grote betrokkenheid van de ouders bij hun gehandicapte kind, sprake van een verhoogde emotionaliteit als het over hun kind gaat. Daarbij komt dan de overgrote vermoeidheid bij de ouders en de medelijdende meelevendheid van de omstanders. Het zijn ook altijd uitgeputte, waakzame ouders. En ze moeten maar verder. Ook als ze niet meer verder kunnen. Soms wordt het leven dan zo onbegrijpelijk. Juist dat opgelegde kruis kunnen we niet dragen. En we zeggen het soms ook: "Dit niet, Heere, dit juist niet." In Den Haag woonde een man. Hij was in goeden doen. Hij had twee jongens. Eén was tandarts, de ander zwakzinnig. De jongen die tandarts was, stierf. Een wonder, als we mochten leren erkennen, dat de Heere ons altijd onze afgod ontnemt en wij eens zouden mogen zeggen: "Ik dank U, HEERE, dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij." Dan komt er een stilheid over onze weg. Dan blijft de zorg, maar dan is het getrooste zorg. De verwerking van onze emoties; louter genade.

Medelijdende
meelevendheid

"Gij troost mij"
Jes. 12:1

De druk van het maatschappelijk oordeel

De druk van het maatschappelijk oordeel kan heel zwaar zijn. Misschien mag ik dat illustreren met een voorval dat dr. Van Weelden verhaalt in zijn boek over de pedagogiek van het blinde kind. Dr. Van Weelden was verbonden aan een blindeninstituut. Toen kwam daar in dat instituut een jonge man. Hij was in de dertig. Hij was één meter zestig lang. Een klein manneke dus. Hij was goed bij zijn verstand. Hij was ook niet blind. Maar hij gooide elke keer zijn hoofd heel ver achterover en hij maakte wonderlijke grimassen daarbij. Als hij zich bewoog, bewoog hij zich steeds schokkend. Dan maakte hij met zijn armen slingerbewegingen. Hij was wel intelligent. Maar hij kon in de maatschappij niet gehandhaafd worden, zoals men dat dan noemt. Nergens kon hij blijven. Zo kwam die jonge man tenslotte in het blindeninstituut. Hij vroeg, of hij daar mocht werken op de braille-afdeling. Daar kon niemand

'Meneer Henk'

hem zien. Dan hoefde niemand zich aan hem te ergeren. Hij werd op de braille-afdeling te werk gesteld. Maar doordat hij steeds zijn hoofd met een ruk achterover gooide, kraakte zijn stoel nog al als hij van die bewegingen maakte. Toen kwamen degenen die op de braille-afdeling werkten naar dr. Van Weelden en ze zeiden: "Wij willen hem niet langer op de braille-afdeling. Dr. Van Weelden antwoordde: "Ik zal wel eens met hem praten." Hij ging naar 'meneer Henk', want zo werd hij genoemd. Hij zei: "Meneer Henk, u moet eens luisteren. Misschien kunt u er begrip voor opbrengen, maar het is wat moeilijk u op die afdeling te handhaven." Hij vertelde waarom. En meneer Henk had er begrip voor. Toen kreeg hij een klein kamertje. Daar zat hij samen met een blinde kunstenaar, een musicus. Deze musicus had de wonderlijke gewoonte steeds in een vreemde lach uit te barsten. Dan lachte hij plotseling heel hard en dan ging hij weer verder met werken. Meneer Henk zat daar en hij deed zijn werk. In de middagpauze gingen ze samen wandelen. Meneer Henk leidde de kunstenaar en zo gingen ze. Maar meneer Henk maakte van die vreemde bewegingen en die blinde musicus begon soms plotseling zo wonderlijk te lachen. Er kwamen bezoekers die die twee samen zagen wandelen. Ze gingen naar de directie. Ze zeiden: "Dit is toch geen inrichting voor geestelijk gestoorde patiënten? Onze kinderen zijn toch alleen blind? Die twee kunnen toch niet tussen onze kinderen blijven?" De directie riep meneer Henk bij zich. En de directeur zei: "Meneer Henk, misschien hebt u er begrip voor, maar er is over u geklaagd." En meneer Henk had er begrip voor. Toen spraken ze af, dat hij het openbare pad zou vermijden en voortaan op de verborgen paadjes achter de inrichting zou wandelen. Meneer Henk deed dit. Hij wandelde op de verborgen paadjes. Daar speelden wel eens kleine kinderen. Toen gebeurde het op een zekere dag, dat meneer Henk zo'n klein kind een zoen gaf. Toen verdachten de ouders van dat kind meneer Henk natuurlijk van sexuele afwijkingen. Ze deden hun beklag bij de directie. Hun beklag over de man, die misschien verteerd werd door eenzaamheid. En meneer Henk werd bij de directie geroepen. En de directie vroeg of meneer Henk begrip had voor de situatie. Meneer Henk had begrip voor de situatie. Toen werd hij nog verder weggestopt. Dr. Van Weelden werd kort daarna elders benoemd. Hij keek na enige tijd 'dit geval' nog eens na. Toen zag hij dat die jonge man niet oud was geworden. Kort na zijn vertrek was die jonge man gestorven. Dr. Van Weelden tekent er bij aan: "Wat denk ik er

met schaamte aan terug." Doen wij anders. Waarom treden wij het gehandicapte kind zo terughoudend tegemoet. Waarom halen we het niet eens aan. Het 'geval Henk' staat niet apart.

Op een school voor speciaal onderwijs was een meisje met een heel lange tong. Als ze bij je kwam staan, ging die tong steeds maar heen en weer. Ze kwijlde vreselijk. Ze had een aparte slab met een bakje er aan om het speeksel op te vangen. Wij zijn daar vies van. De één verbergt dat misschien wat beter dan de ander. Alsof dit meisje geen schepsel des Almachtigen Gods is. Op een Tytlyschool (een school voor kinderen die geestelijk én lichamelijk gehandicapt zijn) kwam eens een in hoge mate spastisch en blind kind naar een man toe, die daar moest wezen. Waarschijnlijk had ze hem horen binnen komen. Ze 'zwom' als het ware over de grond naar die man. Ze klom tegen zijn been omhoog tot zijn gezicht. Die man wist niet, hoe hij zich houden moest. Toen zei de juf: "Marietje wil kijken hoe u er uitziet." Daar staan we dan. En het kind reageert soms zo zuiver en de ouders ook. Vaak is onze reactie, ook al zou ze misschien 'geslaagd' te noemen zijn, een vorm van zelfverheffing.

Een schepsel
des Almachtigen
Gods

De toenemende normloosheid

Ouders vertelden eens: "We kunnen ons kind niet meer buiten laten, want de normen zijn zo vervlakt." Er zijn heel wat gehandicapte kinderen en ook vaak jong dementerende kinderen, die er heel aardig uitzien. Maar men kan ze tegenwoordig bijna niet meer alleen buiten laten. Een moeder zei: "Ik sta steeds te kijken of ze nog in de straat is, want wie weet wat er gebeurt, als ze de hoek om is. Ze ziet er zo aardig uit." Sommige mongooltjes hebben dat. Een fris gezichtje, een kleurtje. "We durven ze niet meer alleen buiten te laten".

En zo zijn er veel dingen. We noemen ze alleen maar. Daar is het ruimteprobleem. Men moet maar in een flat wonen, vijftien hoog. Een 'éénverdiepingsleven'. Er is geen trap in huis die leidt naar een andere verdieping. Het wonen in een kleine ruimte is vaak benauwend. Dan is er het probleem van de omwonenden. Het ruoer van de burens, dat soms ook hinderlijk kan zijn. Ook is er het

lawaai van het stadsverkeer dat nooit ophoudt, dat altijd maar door blijft gaan. Het kind op het platteland kan voor een deel van de dag buiten zijn, maar hoe moet dat als men in een flat woont. Stress zal hiervan zeker het gevolg kunnen zijn.

De blijvende zorg

Blijft het kind thuis of gaat het naar een gezinsvervangend tehuis. Dat hangt wel van verschillende factoren af. Is het thuis te handhaven en kunnen de ouders het dragen. Zo zijn er meer dingen. Daar was een man, hij was in de zeventig. Zijn vrouw was overleden en hij bleef achter met een zwaar gehandicapte zoon. Een jongen die in bijna alles geholpen moest worden. En die man deed het. Kreeg hij de kracht er voor? Hij deed het met grote blijmoedigheid. Vaak rijst dan voor de ouders van het gehandicapte kind de vraag: "Als we oud zijn, hoe moet het dan?" Daar was een gehandicapte jongen. Zijn ouders zorgden trouw voor hem. Toen de oude dag kwam, zorgde die jongen voor zijn ouders. Toen moeder stierf, zorgde hij voor zijn vader. Maar er kunnen ook andere omstandigheden zijn. Zo gebeurt het vaak, als er meer kinderen in het gezin zijn en het kind dat volgt op het gehandicapte kind een meisje is, dat dat meisje gebukt kan gaan onder zorg die het oudere gehandicapte kind van de ouders vraagt.

"Hoe moet
het dan?"

Het gezins-
vervangend
tehuis

Het gezinsvervangend tehuis, we zijn er blij mee. Het kan de enige oplossing zijn. Maar vaak is het zo in de opvoeding, dat een vrij zwak gezin altijd nog beter is dan een pleeggezin. Zou dat niet komen, omdat daar toch altijd nog sprake is van een natuurlijke liefde. Er zijn immers altijd dingen, die alleen de ouders kunnen inleven. Zou het ook niet een gevaar zijn van het gezinsvervangend tehuis, dat de regelmaat van een inrichting - hoewel noodzakelijk - verkillend werkt. Vaak krijgt een kind juist binding met de ouders in die momenten, waarin de opvoeder in ons zwijgt, maar waar ons hart spreekt. Leren wij niet vaak ons kind kennen en leert het kind niet vaak ons kennen juist in die momenten, die afwijken van de dagelijkse gang der dingen. Juist in die ogenblikken, dat de mens als door een wonder uit zichzelf geleid wordt. En dan in het bijzonder, als eens een ogenblik, als door een onbegrijpelijk wonder, heel ons bestaan ons een ogenblik ontvalt. Onze zorg ons een ogenblik

verlaat. Alle tijdelijke problemen een ogenblik van ons afgenomen worden en wij - o God, welk een wonder! - een ogenblik mogen beleven, dat "Gij, o Heere, God zijt en goed zijt voor Uw Israël."

Ons kind in een gezinsvervangend tehuis. Het lijkt ons een heel grote stap. Zou het niet zo kunnen zijn, dat we deze stap niet durven doen. Zou het niet voor te stellen zijn, dat we het brengen van dit kind naar een gezinsvervangend tehuis, zien als een afschuiven van het ons opgelegde kruis. Het kruis dat wij te dragen hebben, is ons toch niet opgelegd door mensen. Het is de Heere die het op ons gelegd heeft. Mogen we ons nu ontdoen van dat kruis. Dat zal toch wel een ontzaglijke zaak zijn. Dat kruis is toch voor ons gemeten. Het gewicht is er toch voor bepaald. En nu schuiven we dat kruis weg.

Daar was een oud kind des Heeren. Zij kreeg bezoek. Ze had een moeilijk leven. Zij toonde de bezoeker haar huisje. Ze zei er wat bij. Dit. "Kijk meneer, hier heb ik eens gestaan", en ze wees de plaats. "Toen heb ik tot de Heere gezegd: 'Heere, U hebt beloofd, dat U mij niet te dragen zoudt geven boven vermogen. En nu Heere, nu kan ik het niet meer dragen.' Toen dacht ik dat het kruis te zwaar was. Maar", zo voegde ze er aan toe, "maar het was niet te zwaar. Het was niet te zwaar. Hij heeft Zijn Woord gestand gedaan."

Zou het niet zo zijn, dat indien Hij ons tot Zijn kinderen maakt, als een onuitsprekelijk Wonder, Hij ons draagt mét ons kruis. Niet alleen het zwaarste stuk, maar geheel. Zou Hij niet weten, wat nodig is voor Zijn kind, dat Hij liefst met een onuitsprekelijke, Goddelijke liefde. En zou het niet zo zijn, dat als de Heere overkomt, Zijn kind ook van dat kruis niets af wil hebben. En misschien zal dat kind des Allerhoogsten Gods eens in dit leven en anders eens hiernamaals volkomen, ongestoord, de Heere danken juist voor het kruis, dat het te dragen kreeg. Zou het dan niet zo zijn, gebracht aan het einde des levens, verzoend door Bloed en Recht, en de HEERE vraagt: "Mijn kind, heeft u ook iets ontbroken", dat de vrijgekochten des Heeren zullen zeggen met een volkomen hart: "Niets Heere, Gij hebt ons geleid 'van Sittim aan tot Gilgal toe'. Niets mocht er aan ontbreken. Geen zegen en geen kruis. Het was de liefelijkste weg. Want Gij zijt Liefde."

Vergelijk
Luk. 22:35

Vergelijk
Micha 6:5

Onze gezinsvervangende tehuizen

Ze woonden in dezelfde straat. In het ene gezin was een mongooltje, in het andere een kind met sterk autistische trekken. Een broertje van het mongooltje zei tegen zijn moeder: "Ik ben blij dat Jantje nog bij ons is." Het kind voelde de band die hun mongooltje in het gezin schiep. In het andere gezin zei een kind: "Ik zal blij zijn als Kees weer naar het gesticht is." Onze gezinsvervangende tehuizen. Twee gevallen, twee situaties.

In de eerste plaats, we mogen dankbaar zijn - wat een woord - dat ze er mochten komen. Misschien zegt iemand: "Deze kinderen horen thuis." Wie zou ontkennen dat dat waar is. En toch kan het zijn dat het niet langer gaat. En dan. Er kunnen, zoals we zagen, situaties ontstaan, dat het voor de ouders of voor de broertjes en zusjes te zwaar gaat worden.

Letten we op de ouders. We noemen slechts enkele dingen. Voor de ouders kan het een bitter afscheid betekenen. Het kind hoort toch bij het gezin. En dan komen de vragen. Wij hebben er toch de zorg voor. Ook de liefde. We hebben de Heere om ons kind aangelopen. En nu kan het thuis niet langer meer. Er is toch de onderlinge verbondenheid. Vooral bij zorg en nood. Maar het kan niet langer. De beslissing wordt genomen. Na lang beraad. Na veel gebed. Heel gemakkelijk kan er dan een schuldgevoel bij de ouders ontstaan. Misschien heel onterecht, maar toch.

Van iedereen
en van niemand

We letten op het kind. Het gaat toch van huis naar een te-huis. Toch een tehuis, wat men er ook aan doet, wat men er ook van maakt. Het gehandicapte kind is dan toch van iedereen en van niemand. Het kent dan niet meer de bestaansverbondenheid, maar slechts de lotsverbondenheid. Voelt het dit.

Misschien is het kind in het tehuis gekomen, omdat het thuis verwaarloosd werd. Misschien heeft het liefde gemist. Ook dat kan. Ook bij ons. Misschien is het opgegroeid in een 'mistroostige' omgeving zonder liefde. Misschien is het kind verwaarloosd door slaphed in de opvoeding of door verwenning. Waren de ouders niet bestand tegen het voortdurende dwingen van het kind. Ook dat komt voor. Misschien gaf moeder steeds toe, om maar van het gezeur af te zijn. Misschien verbood ze aanvankelijk wel energie,

maar eindigde ze toch weer met toegeven. Ambivalente, dubbelzinnige handelingen. Afgewezen worden en aangetrokken worden, verbieden en toch toegeven, waardoor het kind geen houvast ontving. Misschien was het kind onvoldoende gedisciplineerd. Het mocht alles. Misschien had men het verwend vanuit een zeker soort liefde en durfde moeder geen nee te zeggen. Het kind miste toch al zo veel. Maar het had wel tot gevolg, dat het kind nooit bevredigd raakte. Altijd werd voldaan aan de directe lustbevrediging.

Het kind komt in een gezinsvervangend tehuis (GVT). Het heeft een verleden. Een verleden met een handicap. Het kan gebeuren, vooral in de eerste tijd, dat het alles afwijst. Misschien onbewust door een grote angst voor het volstreckte alleen staan, als het daar enig besef of enig gevoel van heeft. De sfeer is anders dan thuis. De regels die gelden en de maatregelen die genomen worden zijn verschillend. Het kind komt in een wereld, die het niet kent. Een wereld die angst veroorzaakt bij dit kind. Er kan een kloof tussen de leidsters en de ouders ontstaan. Ze hebben het liefste dat ze hadden, toevertrouwd aan anderen. Misschien lieten ze het wel gaan, maar konden ze het eigenlijk toch niet afstaan. Misschien durfden ze het ook niet laten gaan. Het is toch het kind van de ouders. De leidsters hebben de ouders te erkennen en de ouders moeten de leidsters accepteren. En het kind moet zich thuisvoelen bij de leidsters. Vaak valt dit het kind gemakkelijker dan de ouders. Het kind is vaak nog in verandering, de ouders niet meer. Een onderzoeker merkte op, dat er soms een nauw verholen vijandschap kan optreden tussen ouders en leidsters, door een sterke, gevoelsmatige, psychische behoefte van de ouders om het kind voor zich te behouden. Het laat zich verstaan. De leidsters moeten kunnen vertellen en zwijgen. Ze moeten weten wat ze vertellen en wat ze verzwijgen. Niet teveel spreken over de aanvankelijke moeilijkheden met het kind. En de ouders moeten vertrouwen krijgen in de wijze waarop het kind behandeld wordt.

Verhouding
ouders en
leidsters

Het kind in het gezinsvervangend tehuis. Het komt bij een leidster. Het komt in een groep. De leidster ontmoet het kind. Beïnvloedt het. Neemt als het ware de gehele opvoeding over. En dat is wat. Dat geeft een ontzaglijke verantwoordelijkheid. Ze beïnvloedt het kind. Beïnvloedt het niet alleen door haar handelen, maar misschien nog meer, door enkel haar zijn. In zekere zin al

De leidster
en het kind

door haar verschijning. In zekere zin maakt zij daardoor reeds haar normen waarneembaar en voelbaar. Er gaat iets van haar uit. Zo bepaalt zij de sfeer om haar heen in de groep. De leidster kan zich in genegenheid tot het kind keren, zij kan er zich ook van afwenden. Innerlijk. Misschien uiterlijk niet eens waarneembaar. Mogelijk ook maar tijdelijk. Maar het is wel erg belangrijk. Wellicht is het heftig aandacht trekken van het kind, vooral een vragen om de aandacht, om het bezit van de leidster.

Misschien komt er enig contact tot stand, enige binding. Een belangrijke zaak. Maar dan moeten we wel bedenken, dat het bij het contact niet gaat om het contact zelf, maar om de beïnvloeding door het contact. En weer: dat geeft een zeer grote verantwoordelijkheid, ook tegenover de ouders. Is er enige binding ontstaan, dan denken we vaak te gemakkelijk dat de moeilijkheden overwonnen zijn, maar zo is het niet. Eigenlijk beginnen ze dan pas. Van die binding moet wat uitgaan. Die binding moet tot iets leiden. Niet alleen leiden tot de leidster. Die binding is in zeker opzicht voorwaarde voor een mogelijke groei, want door die binding wordt de ander erkent. En dat is heel belangrijk. Maar die binding kan ook gevaren in zich houden. Voor het kind kan ze leiden tot volkomen afhankelijkheid. Maar ook voor de leidster kunnen er zich gevaren voordoen, die het kind benadelen. Het kan zijn, dat de leidster als het ware vlucht in het kind. Dat het kind de eenzaamheid van de leidster als het ware moet opheffen. Dat het kind voor de leidster een vervulling van een affectieve behoefte wordt. Dat de leidster het kind nodig heeft om in leven te blijven. Het kind wordt dan primair een middel, voor de emotionele bevrediging van de leidster. En dat is toch een kwalijke zaak. Juist de binding doet, als het goed is, de ander erkennen. Schenkt de mogelijkheid van zich af te wijzen. De mogelijkheid van te wijzen naar Hem, Die het Leven is.

In zekere zin kan er soms ook sprake zijn van enige identificatie, van vereenzelviging van het kind met de leidster. Van een poging om net zo te zijn als de leidster. Het kind kan er veel door overnemen. Overname door de wijze van doen van de leidster. Dat kan heel belangrijk zijn. Tegenwoordig denken we te vaak, dat het praten met het kind het belangrijkste is. Iemand schreef eens in dit verband: "Het vele praten is een teken van pedagogische en persoonlijke armoede."

Pedagogische
en persoonlijke
armoede

Vooraf de onderlinge verstandhouding van het personeel in een gezinsvervangend tehuis, is van groot belang. Wederzijds begrip, waardering, respect, steun moeten aanwezig zijn. Dikwijls is dat een moeilijk punt. Vaak valt het zelfs zwaarder dan het werk met de kinderen. Men kent elkaar zo goed. Men leeft zoveel samen. Maar het is zo noodzakelijk, juist bij deze kinderen. Noodzakelijk, want men moet één lijn trekken. Het gaat niet alleen om samen werken, maar om samen leven. Daarom is men ook aangewezen op gezelligheid onder elkaar, op hartelijkheid ten opzichte van de ander. Het gehandicapte kind is er zeer gevoelig voor.

Leiding geven aan een groep is moeilijk. Het vraagt van de leidster nu eens rust dan juist weer een zekere dynamiek, een openstaan voor, een ontmoeting met het onbekende. Daardoor kan het voor de directie wel eens moeilijk worden. Sommige leidsters vragen voortdurend om steun. Anderen doen juist, alsof ze er in geen enkel opzicht behoefte aan hebben. En toch, juist zijn het vaak dezen, die daar het meeste behoefte aan hebben.

Het werk in een gezinsvervangend tehuis vraagt aan de ene kant van de leidster om gevoel, maar aan de andere kant ook om een behoorlijk verstand, om inzicht. Ze moet over het werk ook kunnen nadenken, het ook kunnen overzien. Ze mag niet alleen op haar intuïtie vertrouwen of op haar routine. Daardoor wordt het werk veel te beperkt. Dan raakt men ook teveel geïsoleerd. Vooral in onze kring.

Intuïtie en
routine

En verder blijven er velerlei teleurstellingen, misschien juist ook wel in dit werk. Het kan zijn dat de leidster met groot enthousiasme begint. Maar dan kan het gebeuren dat ze door bepaalde kinderen niet wordt geaccepteerd. Het kan zijn, dat ze dat niet begrijpt. Ze kan er door gekwetst worden. Ze gaat mislukkingen ervaren. Ze kan er moedeloos van worden. Doorgaans ontstaat langzamerhand wel de ervarenheid. Dan dreigt weer - door routine - de geringere persoonlijke betrokkenheid en wordt 'de eerste liefde' wat verlaten. Uiterst belangrijk voor de leidster blijft het bezig zijn met juist dit kind, met de studie over dit kind.

Juist voor onze gezinsvervangende tehuizen blijft de noodzaak van een zeker toekomstperspectief. Anders dreigt zo gemakkelijk de sleur. Daarbij komt dan nog dat de nimmer aflatende affectieve zuiging van het kind, de mens zo moe maakt. Zo leeg maakt. Het maar verder moeten, terwijl men niets meer heeft. Maar dan is er

onverwacht soms toch weer het kind, dat misschien op gebrekkige wijze zegt of door zijn aanhankelijkheid toont: "Ik vind u lief". En dan kan men weer verder. Dat geeft toch weer zin aan het beroep. Maar wat is er een volharding nodig, om ook dit werk vol te houden en met liefde te verrichten. Heel vaak wordt er psychische roofofbouw gepleegd op vooral de onervarene.

Het beleid in de inrichting zal mede gericht moeten zijn op het persoonlijke leven van de leidsters. Ook op een zekere ontspanning. Het zal ook gericht moeten zijn op het leven buiten het tehuis. Anders ontstaat er door een gefixeerd-zijn op de eigen situatie, teveel een voortdurend beoordelen en veroordelen van allerlei zaken vanuit de eigen situatie. Het tehuis zal bovenal een eigen identiteit moeten bewaren. Een identiteit die niet alleen gebaseerd is op de mensen die er werken, maar die in de eerste plaats gebaseerd is op het Woord des Heeren.

De zorg van de kerk

Jaren geleden zei eens een zwaar gehandicapte jongen: "Ik ben er niet voor de kerk." Hij was lichamelijk zwaar gehandicapt. Hij was er ook niet voor de kerk. Vaak wordt er gebeden voor die en die zieke, maar wanneer wordt in de kerk het Aangezicht des Heeren gezocht voor die kinderen, die van de dienst geen woord begrijpen en voor hun ouders, die de zware last hun opgelegd nauwelijks kunnen dragen. In de bloeitijd van de Schotse kerk, toen die kerk naar haar bevassing ver van de Heere af leefde en daarom nabij de Heere mocht verkeren, waren er eens Godvrezende leraars bijeen. Ze zeiden: "Laten we een dag den Heere houden, een bid-dag, om de Heere te smeken ons nog gedachtig te willen zijn." Zij kenden hun verzuim, hun afstand. Mr. John Davidson zou die dag voorgaan. Een man, die zijn eigen kerk en school gebouwd had. Dertig mijl moest hij rijden op zijn paard voor hij bij die dienst kon wezen. Hij moest het Woord des Heeren verkondigen en al die Godvrezende leraars zaten om hem. Hij bediende het Woord des Heeren uit Ezechiël. Uit Ezechiël 34:4 : "De zwakken sterkt gij niet, en het kranke heelt gij niet, en het gebrokene verbindt gij niet, en het weggedrevene brengt gij niet weder, en het verlorene zoekt gij niet ..." Toen weenden al die Godvruchtige leraars. Toen kwam

"De zwakken
sterkt gij niet"

John Davidson van de preekstoel en voegde zich bij zijn broeders. Daar was in die kerk "een rouwklage als over een enige zoon". Een Bochims ure. Daarna mocht hij de kansel weer op gaan en hij sprak over "de goede en getrouwe dienstknecht". Dat was daarna.

Vergelijk
Zach. 12:10
Richt. 2:1-5
Matth. 25:21

Nogmaals: "Ik ben er niet voor de kerk." Sindsdien is er wel het één en ander veranderd. In sommige kerken is er wel een ouderling die met name de zorg voor de gehandicapten in de gemeente opgedragen is. En verder zijn er tegenwoordig aangepaste kerkdiensten voor doven en verstandelijk gehandicapten, dagverblijven en gezinsvervangende tehuizen, verenigingen voor gehandicaptenzorg, logeerhuizen, vakantieweken voor gehandicapten, enzovoort. Maar dreigt nu het gevaar niet, dat wij teveel opgaan in het organiseren en dat die wonderlijke vreze des Heeren steeds meer verdwijnt. Misschien reeds verdwenen is. Zou het nog zo zijn als in de tijd van Anna Catherina Mercks, toen de uitgestotenen bezocht werden door Godvrezende mannen, die het werk van ziekenverzorger deden. Mannen die den Heere vreesden en wier herinnering tot zegen mocht zijn.

En mogen die er dan niet meer zijn, Eén blijft er. Maar wij kunnen dat niet geloven. Toch, Eén blijft er. Geloofd zij Zijn Naam. Eén, Die de zwakken sterkt, Die het kranke heelt, Die het gebroekene verbindt, Die het weggedrevene wederbrengt en het verlorene zoekt. Die oproept, wat niet op te rapen is. Die vraagt naar degenen, die niet naar Hem vraagden. Die zoekt degenen, die niet naar Hem zochten. Die zegt tot degenen, die naar Zijn Naam niet genoemd zijn: "Zie, hier ben Ik, zie, hier ben Ik."

Eén, Die de
zwakken sterkt

Vergelijk
Ezech. 34:4

Jesaja 65:1

Voor elk, die in het duister dwaalt,
Verstrekt deez' Zon een helder licht,
Dat hem in schâuw des doods bestraalt,
Op 't vredepad zijn voeten richt.

Lofzang van
Zacharias:5

Inhoudsoverzicht

- Het kind dat anders is - genadiglijk verleend
- Aanvaarding door de ouders - uiterste liefde
- aanvaarden en overgenomen worden
- Aanvaarding door de maatschappij - aanpassen aan de samenleving
- beleving van insufficiëntie
- vlokkentest
- De zorg van de ouders - het kind dat anders is en zijn wereld
- het probleem der eeuwigheid
- nooit rust
- zijn leven mogen verliezen
- opvoedingsmoe
- de toekomst gesloten
- De zwaarte van de stoornis - reiken naar het normaal-zijn
- erfelijkheid
- een onbereikbare wereld
- de cirkel doorbroken
- Binding - lichamelijke binding
- binding en ambivalentie
- De emoties bij de ouders - "Toch is hij lief!"
- medelijdende meelevendheid
- De druk van het maatschappelijk oordeel - 'Meneer Henk'
- De toenemende normloosheid
- De blijvende zorg - hoe moet het als wij oud zijn
- onze gezinsvervangende tehuizen
- van iedereen en niemand
- De zorg van de kerk - "De zwakken sterkt gij niet"
- "Voor elk die in het duister dwaalt"